

Lancering Hugo de Grootjaar
22 maart 2021 – 400 jaar Hugo's ontsnapping
Dineke de Groot, president Hoge Raad

Dames en heren,

Graag wil ik enkele opmerkingen maken bij de symbolische start van het Hugo de Grootjaar, op de dag en rond het uur waarop 400 jaar geleden zijn trouwe echtgenote Maria van Reigersberch de gevangenschap van Hugo de Groot omzette in vrijheid, zonder enige waarborg dat zij zelf vrij zou komen. Slot Loevestein vestigt in het Hugo de Grootjaar speciaal de aandacht op de grote betekenis van Hugo de Groot voor vrede, vrijheid en recht. Het werk van Hugo de Groot bevat ook voor onze tijd tal van ideeën en aanknopingspunten om verdraagzaamheid en rechtvaardigheid in de leefsituatie van mensen te bevorderen. Hij begon zijn loopbaan als advocaat bij het toenmalige Hof van Holland in Den Haag. Sinds 1939 staat voor de deur van de Hoge Raad een standbeeld van Hugo de Groot als rechtsgeleerde. De Hoge Raad is in het Koninkrijk der Nederlanden de hoogste rechter voor civiele zaken, strafzaken en belastingzaken. Het standbeeld van Hugo de Groot verhuist mee als de Hoge Raad naar een ander gebouw verhuist. Het beeld symboliseert zijn grote invloed op het nationale en internationale rechtssysteem in de afgelopen ruim 400 jaar.

Mijn eigen eerste herinnering bij Hugo de Groot gaat terug tot de basisschool. Als achtjarige had ik een meester die in de geschiedenisles spannende verhalen kon vertellen, boeiend en beeldend. Op een keer speelde hij ons de ontsnapping voor van Hugo de Groot uit Slot Loevestein, in een boekenkist. Wat was dat griezelig.

Een andere herinnering dateert van na mijn rechtenstudie. In Wenen verdiepte ik me nog een jaar in het internationaal recht. Studenten uit allerlei landen vroegen of ik een afstammeling van Hugo de Groot was. Het werd me duidelijk dat rechtenstudenten wereldwijd vertrouwd werden gemaakt met zijn grote betekenis voor het recht. Mijn medestudenten vertelde ik overigens dat De Groot in Nederland zo'n naam is als Müller in Duitstalige landen.

Later ging ik inzien dat Hugo de Groot als een kind van zijn tijd omging met het recht. Een knappe en bevlogen denker vol ideeën, die bouwde aan een rechtssysteem met oog voor behoeften van mensen en voor de tijdgeest. Hij tekende bijvoorbeeld het zeerecht uit in een tijd waarin de VOC de wereldzeeën over ging en nieuwe conflictsituaties op zee opdoemden. Nog steeds actueel, wie mag waar varen, hoe om te gaan met piraterij, enzovoort.

Ook buiten het zeerecht zie je in zijn werk dat hij de ordenende functie van het recht inzette als een middel voor conflictpreventie en conflictoplossing. Regels op een bepaald rechtsgebied beschreef hij als een manier om rechtszekerheid te bieden. Om het voorzienbaar te maken voor mensen wat je kunt verwachten als je er samen niet uitkomt en je zaak voorlegt aan de rechter. In mijn proefschrift gaf ik daarvan als voorbeeld dat een schip wordt vermoed verloren te zijn gegaan als het binnen een bepaalde periode niet is teruggekeerd in de thuishaven. Na die tijd konden dan alle vorderingen met betrekking tot dat schip worden afgewikkeld. Hugo de Groot introduceerde een bewijsvermoeden om de beantwoording van nieuwe vragen in het rechtsverkeer mogelijk te maken en tegelijk de

rechtsbescherming te blijven dienen bij vermissing van een schip. Dat is knap bedacht. Tot een regeling van de rechtsgevolgen bij vermissing van mensen kwamen we in Nederland pas na de vliegcrash op Tenerife in 1977. Het was en is belangrijk voor nabestaanden en voor het rechtsverkeer om rechten en plichten ook na een spoorloze verdwijning te kunnen vaststellen.

Je hoeft trouwens geen jurist te zijn om de grote betekenis van Hugo de Groot voor onze tijd te begrijpen. Zijn levensverhaal maakt al duidelijk hoe belangrijk het is dat we ons blijven inzetten voor vrede, vrijheid en recht. Ga maar na. Op zijn elfde ging hij naar de universiteit. Al jong had hij juridische en bestuurlijke functies. Hij dacht zijn land te dienen met behulp van zijn ideeën over recht en rechtvaardigheid. Maar hij werd om zijn overtuiging vervolgd. Hij vond dat zijn proces niet eerlijk verliep, dat hem onrecht werd aangedaan. Hij verloor zijn vrijheid en zijn bezittingen. Voor de rest van zijn leven werd hij in de gevangenis gezet. Er was geen uitzicht op resocialisatie of gratie. Toen hij had weten te ontsnappen, kon hij in eigen land niet meer in vrede verkeren. Tot het einde van zijn leven was hij een banneling. Al wat hij uitdacht over het recht, kon niet verhinderen dat hij zo werd getroffen. Dat is wrang. Iemand die zoveel voor het recht betekent, heeft in eigen land geen rechtsbescherming ervaren toen hij die zo nodig had. Dat komt in de wereld nog steeds voor, dat iemand om zijn of haar overtuiging wordt vervolgd, de ervaring heeft dat een eerlijk proces ontbreekt, in de gevangenis belandt of in eigen land niet meer veilig is. Hugo de Groot kreeg na zijn ontsnapping rechtsbescherming van de Franse koning. Ook vandaag de dag is de steun van de internationale gemeenschap onmisbaar als de rechtsbescherming in eigen land tekortschiet.

Ik wens Slot Loevestein van harte geluk met het initiatief tot dit Hugo de Grootjaar. Vanuit het werk en het levensverhaal van Hugo de Groot vestigt het museum de aandacht op zijn ideeën over verdraagzaamheid en rechtvaardigheid, waarop in het recht nog steeds wordt voortgebouwd. Zo kunnen de wereld en gedachten van Hugo de Groot in deze tijd velen van ons inspireren om actief bij te dragen aan vrede, vrijheid en recht.